

Richard Brautigan

Jutte kogust “Tokyo-Montana ekspress” (1980)

y-tega jutud tõlkinud Lauri Sommer

ü-dega jutud tõlkinud Kairi Kliimand, toimetanud LS

Väikseim teadaolev lumetorm

Väikseim teadaolev lumetorm toimus tunni aja eest minu aias. See koosnes umbes kahest helbest. Ootasin, et neid tuleb veel, aga see oli kõik. Kogu torm koosnes ainult kahest helbest. See langes alla umbes nagu Laureli ja Hardy liigutav perselikukkumine, keda need kaks helvest õigupoolest meenutasidki. Laurel ja Hardy oleks nagu lumehelvesteks muudetud ja maailma pisimat lumetormi esitama pandud. Tundus, et kahel helbel läks taevast alla tulemisega tykk aega, näod tordised, agooniliselt koomilistes katsetes säilitada väärikust, mida maailm neilt võtta tahtis, maailm, mis oli harjunud suuremate lumetormidega, ning võis kergesti irvitada kahehelbelise tormi üle. Kui nad olid selle talve teistest lumetormidest jäänud lumme koomiliselt maandunud, oli aeg, mil vaatasin taeva poole lisaalund oodates ja taipasin siis, et kaks lumehelvest olid täielik lumetorm iseeneses nagu Laurel ja Hardy. Läksin välja ja proovisin neid leida. Mulle meeldis nende endaksjäämise julgus kõige selle keskel. Otsides nuputasin viise, kuidas neid külmkappi toimetada, kus neil oleks mugav ja kus nad pälviksid kogu tähelepanu, imetluse ja austusavaldused, mis nad nii kaunilt ära olid teeninud. Kas olete kunagi proovinud leida kaht lumehelvest talvisel maastikul, mis on kuid lume all olnud? Läksin umbes sinna, kuhu nad olid maandunud. Otsisin kaht lumehelvest biljonite hulgast. Ja lisaks võis neile veel peale astuda, mis poleks hea olnud. Varsti sain aru, kui lootusetu see oli ja jätsin järele. Maailma väikseim lumetorm oli igaveseks kaotsis. Selle kõigest muust eristamiseks polnud mingit võimalust. Mulle meeldib mõelda et nende kahe lumehelbe eriline julgus elab kuidagi edasi meie maailmas, kus sellistest asjadest just alati lugu ei peeta. Läksin tagasi majja, jättes Laureli ja Hardy kadununa lumme.

Talvevaheaeg

Linna sõites on hauad muutunud pulbrist tuuleks ja keerlevad me ees õrnalt üle tee, aga siin pole midagi karta. See on tüüpiline Montana talvepäev, mis möödub kalmistust, mille ainsaks tähiseks on lumest välja turritavad plastmassist kunstlillede kimbud. See on moodne surnuaed ilma hauakivide ja ristideta. Kuna see on kavandatud asjalikult nagu külmutuskapp, on maasse kinnitatud lamedad metallist hauatähised, nii et ainsaks tõendiks haudade olemasolust on plastmasslilled ja pulbertuul, mis haudu minema puhub ja maanteed hellitab. Mägedest alla laskunud tuul on hauad pühalikest kinnistest valla päästnud.

Mööda sõites tundub, et kalmud peaaegu vallatavad, õnnelikud, et vabanesid oma ankrutest, sadamatest, sõidugraafikutest ja tummaksjäänud lastist.

Sel talvepäeval on kalmud vabad, õnnelikud.

Valgus Tastee-Freezis

Paari nädala eest nägin Tastee-Freezis valgust ja sellest ajast olen muudkui selle peale mõelnud. Tastee-Freez on juba oktoobri lõpust suletud olnud.

Praegu on märtsi algus.

See jääb suletuks suve alguseni, umbes juunini. Olen vaid korra suvise taasavamise ajal siin olnud, see oli aastaid tagasi ja mul oli tollel ajal palju tegemist, nii et ma ei mäleta täpselt, kuna nad lahti tegid.

Võib-olla avavad nad juba maikuus või isegi varem.

Ma ei tea.

Aga selles olen kindel, et kuni eelmise aasta oktoobrini sulgesid nad alati kohe pärast tööpüha, mis andis mulle märku, et Montana suvi läheneb rutakalt lõpule siin, kus kevad, suvi ja sügis nii üürikesed ja talv nii lõpmata pikk on.

Nad pakuvad häid hamburgereid, Big Tee burgereid, maitsvaid sibularõngaid ja viiekümne erineva maitsega piimakokteile. Sa võisid iga päev eri piimakokteili juua ja nii peaaegu kaks kuud nagu Montana suve mööda saata enne, kui näiteks Punase Roosiga jälle otsast alustama pidid. See on üks maitsetest, või kui sa ei tahtnud Punase Roosiga alustada, siis võisid proovida Rohutirtsu kokteili.

Ma ei tee nalja.

Igatahes, Tastee-Freez pandi tavaliselt septembri alguses kinni ja mingil

kummalisel põhjusel tegi see mind alati kurvaks. Ma jään üha vanemaks. Mu elust on kadunud järjekordne suvi, mille uksele on silt "Suletud".
...Ei ühtegi Big Tee burgerit enam ega seitsmesaja erineva piimakokteili võimalust...

Kui neile mõne aja pärast selgeks sai, milline innukas piimakokteilide austaja sa oled, võisid nad sinu jaoks erinevaid maitseid kokku segada ja nõnda pea piiramatult piimakokteilide uusi silmapiire avada, mis sinu esimest Punase Roos-Rohutirtsu kokteilist välja sirutuvad.

Alati, kui ma külmade talvekuude ajal sealt möödun, on Tastee-Freez suletud ja öösiti pime. See tähendab seni, kuni ma paar nädalat tagasi mööda sõites seal tuld põlemas nägin.

Keegi oli Tastee-Freezis. Oh, mõtlesin ma, äkki teevad nad sel aastal varem lahti, juba veebruaris ega ootagi mingi juunipäevani. See oli kosutav mõte. Justkui suve varane tulek siia lumisesse Montanasse.

Kui ma järgmisel päeval mööda sõitsin, oli uksele ikkagi silt "Suletud" ja tol ööl oli Tastee-Freez jällegi pime ning nõnda on see jäänudki. See on päris kindlasti kinni ja arvatavasti ei avata seda enne, kui saabub mai või juuni või ma ei tea kuna, aga ilmselgelt mitte sellel talvel.

Võib-olla vaatas öösel seal olnud inimene varusid üle, järgmise suve piimakokteilide jaoks või...kes teab, miks peaks keegi oktoobri lõpust saati suletud Tastee-Freezis keset ööd tule põlema panema?

Aga ma mõtlen sellest edasi, mitte nii väga, mida seal tehti, vaid sellest, et Tastee-Freezis põles mitu kuud enne avamist tuli. Mõnikord, kui inimesed vestlevad minuga väga tähtsatel teemadel nagu president Carter või Panama kanal, ja arvavad, et ma neid kuulan, siis tegelikult mõtlen ma valgusele Tastee-Freezis.

Kõik inimesed keda ma ei kohand ja paigad kus ma ei käind

"Mul on lyhike elujoon," ytleb ta. "Kurat kyll."

Me lamame koos lina all. Hommik on käes.

Ta vaatab oma kätt. Ta on 23: brynett.

Ta vaatab väga hoolikalt oma kätt.

"Kurat kyll."

Luule tuleb Montanasse 24 märtsil

Nii on *Telelehes* öeldud.

Luule tuleb siia reede hommikul kell 6. Ootan väga luule tulekut sellele lehmade ja mägede maale. Ta tuleb kohe pärast *Varast Taluvahti* ja jääb Montanasse pooleks tunniks kuni 6.30-ni, enne järgmisele kokkusaamisele edasi minekut. Võibolla Arizonasse või ehk rahva soovil Kreekasse naasmist.

Montana TV saatepäev algab kell 5.20 *Maapäeva* saatega, siis, 5.25 tulevad *Taluuudised*, ja *Päiksetõusu Semester* kell 5.30 ja siis, nagu öeldud, on 5.50-st *Varane Taluvaht*, millele järgneb luule tulek Montanasse kell 6.

Luule võtab saate *Poeedid Pajatamas* kuju, mille kohta *Teleleht* ytleb: "Peentest muutustest teose tähenduses, mis ilmnevad tõlkimise käigus."

See on just see, mida Montanale vaja ja publik saab olema rohke ja entusiastlik. Näen tuhandeid talunikke kella kuue ajal ekraani lummuses luulet kohtamas ja avastamas ja seda ylejäanud päeva naabritega arutamas.

"Mis sa õige arvad luulest ja sellest tõlkimise värgist ja neist kadund tähendustest?"

"Noh. Läinud nädalal läks mul vasikas kaduma ja esimene naine pani mu synnipäeval mu parima sõbraga putku. Ma ei taha enam kunagi 27 olla, seepärast kuulasin hoolega ja ma tõesti loodan, et nad leiavad need tähendused. Vasikat ma ootan tagasi, aga naist mitte. Mu uus naine oskab syya teha. Ta pole eriline iludus, aga ta oskab syya teha ja ei pane kellegagi putku."

Vaevarikas popkornisilt

Üleeile õhtul tundus, et kella kolmeni ärkvel olla, pudelitäis viskit sisse kallata ja veel teisegi pudeli kallal hävitustööd teha on hea mõte.

Eile pärastlõunal hakkasid selle plaani nõrgad kohad end peaaegu tapva pohmakana tunda andma ja ma leidsin end kõõgilaua taga meeleheitlikult tühja popkornipaki silti lugemas.

Silt avaldas mulle paki endise sisu kohta rohkem, kui ma popkornist kunagi teada tahan. Mulle meeldib aeg-ajalt lihtsalt popkorni krõbistada, nii kord kuus on täiesti piisav, kuid see silt eiras täielikult minu lihtsakoelist lähenemist popkornile.

Silt rääkis üksikasjalikult mehest, kes seda maisi kasvatas ja kuidas ta seda tegi. See mainis “tuhandeid vaevarikaid” katsetusi ja neljakümne sugupõlve jagu suursugust seemnearetust, mida selle tõeliste “gurmaanide” lemmiksordi saavutamiseks vaja läks. Sildil toodi ära “hell hoolitsus” ja kaitse “võõrtolmlemise” eest, kasutati sõnu “tehniline” ja “teaduslik” ning kutsuti nende toodangut popkorni asemel plaksumaisiks. Seal esines ka fraas “sõnulsetamatult tavapärased” maisiterad. Mind hämmastas, et nad selle asemel maisi kohta lihtsalt “tavaline” ei öelnud. Igatahes lõhkus mu pea valutada ja ma ei tahtnud farmeri ja tema “plaksumaisi” kohta kõike seda paska teada saada. Pakk oli tühi. Ma poleks plaksumaisi krõbistamisest ei naudingut ega meelelahutust saanud, sest isegi kui mul oleks popkorni olnud, oleks see ikkagi võimatu olnud. Mu aju oli liiga sodi, et potitäie ulguva popkorniga hakkama saada. Pärast sildi lugemist vandusin endale, et ei osta seda popkorni enam iial. Siin kahekümnendas sajandis pole teabele piiramatult ruumi ja kuhugi peab ju piiri tõmbama. Mina tõmban selle piiri järgmine kord, kui popkorni ostan. See saab olema täiesti tavaline pakk, millelt puudub sõna “vaevarikas”.

Eesmärk

Pole mingit põhjust, miks peaks telefon pühapäeva öösel aina helisema ja helisema. Kohvipood on väga suletud. See kohvipood ei müü kohvi tassikaupa, vaid kaalu järgi, nii et seal ei istu kedagi, kes kohvi rüübates telefonikõnet ootaks.

See on koht, kus kohviube röstitakse ja müüakse või soovi järgi jahvatatakse, olenevalt sellest, mida sa tahad, et kohvitass teeks, mida sa ubadelt ootad. Ehk meeldib sulle Shakespeare. Mõnele teisele on jälle Laurel ja Hardy rohkem mokka mööda.

Aga telefon muudkui heliseb.

Sees pole mitte kedagi, välja arvatud röstimise masinavärk, mille tegelik eesmärk paistab kuidagi keskaegne, nagu poleks sel kohviubade röstimisega vähimatki pistmist. Pigem on see üheksandast sajandist ja plaanib kurja.

Sealsamas on röstimist ootavate kohviubade vaiksed kotid. Need on pärit Lõuna-Ameerikast ja Aafrikast, sellistest kaugetelt ja salapärastest maadest, mis pole siiski nii salapärased kui helisev telefon. Pood on juba kella kuuest suletud olnud. Laupäeval.

Praegu on kell kaks öösel. Pühapäeval.

Telefon jätkab helisemist.

Kes on toru teises otsas? Millest ta küll mõtleb, kuulates tühjas kohvipoes telefoni kutsumist, mida keegi enne kella kaheksat esmaspäeva hommikul vastu ei võta? Kas ta istub või seisab telefoni kutsumise ajal? Kas ta on mees või naine?

Vähemalt teame üht: ta on endale mingi tegevuse leidnud.

Kanade tubli töö

Kättemaksu armsad turbiinid nurrusid õrnalt ta meeles nagu ilusa naise hääl ja lõdvestasid teda nii, et kanasitta täis veoautoga kustus tuledega vaikel tänaval õitsvas keskklassi linnajaos ringi sõitmine ei tundunud enam midagi ebatavalist. Veoautotäie kanasitta oli ta tol päeval varem Montanast, White Sulphur Springsi suurest kanafarmist ostnud ja oli sellega kärutanud kakssada kilti kuni Wiewi linnani samas osariigis. Ta polnud kunagi midagi sellist teinud ja ta nautis kogu värki alates sõbralt veoka laenamisest, sellega farmi ostma sõitmisest ja sita kasti laadimise jälgimisest. “See on tohutu hulk kanasitta”, ytles üks laadijameestest.

“Päris palju jah,” ytles kanasita uhke uus omanik.

“Mis sa kogu selle sitaga peale hakkad?”, kysis mees, kellele meeldis inimestega juttu puhuda, kuna ta veetis natuke liiga palju aega kanade seltsis.

“Ma proovin ta parajasse paika toimetada.”

“Noh,” ytles kanasitalaadur parema vastuse puudumisel “loodan et see kanasitt toimib täiega.”

“Igatahes”, ytles mees, keda me kutsume Mike´iks, kuigi ta päris nimi on C. Edwin Jackson, aga see pole tähtis. Loeb see, mis ta kanasitaga tegi. Mike sõitis kylmas veebruariöös aeglaselt ja peaaegu märkamatu majadest mööda, otsides seda õiget. Ta oli autonumbrid nii ära määrinud, et neid polnud näha.

Ta oli selle Butte streeti maja aadressi teada saanud just numbri kaudu, kirjutades selle yles, kui auto minema sõitis ja yllatunud koera omaenda matustele jättis.

Autos olevad inimesed olid koera hyljanud maal, tema elamise lähedal. Kui ta nägi, mida nad teevad, jooksis ta majast välja, aga oli juba hilja. Ta karjus nende peale, aga omanikud põrutasid temast välja tegemata minema ja jätsid väikse hirmunud koera sinna teele, Montana maakõleduse kätte seisma. Mike pidas aru, kas mitte kodust pistol võtta ja neid jälitada, aga siis meenus talle autonumber ja ta läks tupp ja kirjutas selle kohe yles, sest ta oli otsustand teoks teha yhe

kättemaksufantaasia, mida ta oli juba aastaid oma peas hellitanud nagu mõnda kaunitari.

Tal oli väike rantšo umbes kymne miili kaugusel Wiew linnakesest ja inimesed sõitsid tihti välja ja panid oma soovimatuid loomi tema maa piirides maha. Vaeseid kasse ja koeri kes olid määratud hyljatuse õudusse, *hyvasti kallis kodu* ja nälgimise ja olelusvõitluse piinadesse maailmas, kus nad ellu jääda ei saanud. Yhel hetkel olid nad õnnelikud koduloomad ja pärast autost või veokast välja viskamist ainult aeglasele ja piinarikkale surmale määratud vaesekesed.

Sellel maal ei suuda koduloomad omapäi ellu jääda. Nad kannatavad minut minuti, tund tunni, päev päeva järel kuni lahke Surm heidab oma elu varju yle nende elude.

Maarahvas ei taha neid loomi. Neil on omad juba olemas. Miks inimesed arvavad, et võõrad hakkavad hoolitsema nende loomade eest, keda nad ise enam pidada ei taha? Igas maamajas lihtsalt pole saja kassi ja viiekymne koera jaoks ruumi. Inimestel on kõige rohkem paar kassikoera ja asi sellega.

Ausalt, kylalistemajas pole ruumi.

See on täis.

Niisiis oli Mike'il või C. Edwin Jacksonil kõrini nende inimeste julmusest, kes jätavad oma lemmikloomad maale aeglast ja valusat surma surema.

Ta oli näinud nii äranälginud kutsikaid, et nad olid nagu pillikeelte varjud ja eluga ei sidunud neid muu kui nälg, mis nende kõhtudes keeglina jätkus. Ta nägi ykskord kassi aias viljatera närimas ja ta oli näind kassi sygavas kylmas ojas seismas ja kala pyyda proovimas. Nälg oli majakiisust kalamehe teinud. Jah, ta sydames polnud armastust inimeste vastu, kes loomadele selliseid asju teevad ja temas oli aegamööda kypsenud kättemaksufantaasia neile, kes olid abitud hyljanud halastamata neile niipaljukestki, et viia need soovimatud loomad veterinaari juurde ja lasta nad systiga magama panna, et ei oleks kannatust. Vahel ta mõtles, et inimesed hylgasid oma loomad, et paar veterinaari peale kuluvat dollarit kokku hoida. Mike pyydis mõista, mida need inimesed kyll mõelda võisid, kui nad võtsid koduloomad ja sõidutasid nad olelusvõitluse õudusse.

Aga nyyd pidi selles loos saabuma õigluse hetk ja ta oli ainult paari kvartali kaugusel Butte tänava neljateistkymnendast majast ja oma kättemaksu ilust.

See oli vaikne, suur ja ruumikas maja, kus elasid keskealine mees, ta naine ja nende mugavalt puudev koer.

„Kas te olete kutsu juba leidnud?“ kysis yks naaber neilt päev pärast koera „kadumist“.

„Ei. Väike Scott on ikka kadunud.“

„Noh, loodame, et leiate ta yles. Ta on nii nunnu.“

„Loodame jah. Ta on meile armas.“

„Ärge muretsege. Kyll leiate.“

Mees ja naine vaatasid telekast *Kuue Miljoni Dollari Meest*, kui Mike veoka yle kõnniteeserva ja muru esiukse ette tagurdas ja kolm tonni kanasitta maha kallutas.

Mees hyppas teleka eest pysti. Ta hyppas nii kiiresti, et paistis ise Kuue Miljoni Dollari Mehena.

Naine karjus.

Ta ei teadnud seda veel, aga ta pidi homme ilusalongi kinni pandud aja tyhistama. Ta hakkab tegema midagi muud.

Kanasita raskus vajutas esiukse lahti ja see voolas nende elutuppa nagu laviin.

Kolme tonni kanasita jaoks läks vaja hulka pyhendunud kanu ja nad ei töötanud asjata.

Suupilli suurkool

Eriskummalistel hetkedel on põgusa linnuna ootamatu ja kütkestav kinnisidee mu mõtteisse lennanud ja väheke aega mu mõistuse okstel istunud ja mind õnnelikul ilmel jõllitanud ja siis minema lennanud, et mind hiljem jälle külastada. See tuleb ikka ja jälle tagasi.

Teisisõnu: Suupilli suurkool!

Ma unistan koolist, kus kõik suupilli mängivad: õpilased, õpetajad, direktor, koristaja ja isegi kokk kooli sööklas. Igaühel on oma isiklik suupill, mis koolipäeva algusest lõpuni muudkui mängida vihub. Suupilli suurkool on helge kool, kus ainsaks õppeaineks on suupillimäng, ja kui õpilased päeva lõpus koju lähevad, antakse neile kaasa suupilli kodutööd. Suupilli suurkoolil pole jalgpallimeeskonda, korvpallimeeskonda ega pesapallimeeskonda. Neil on suupillimeeskond, mis võtab kõik väljakutsed innukalt vastu ega kaota ilmaski.

Igas septembris antakse uutele õpilastele esimesel koolipäeval suupillid ja viimasel päeval saavad lõpetajad suupillid endaga kaasa võtta, sest need on nende lõpudiplomid.

Suupilli suurkooli ümber kõrguvad kaunid rohelised puud ja septembrist juunini hõljub puulehtedes alati suupilli hääl ja kooli on juba kaugelt kuulda.

See on erilaadne hariduse mõiste, mida võib kirjeldada vaid kui Suupilli suurkooli.

Suur kuldne teleskoop

Ta on enda käest lasknud ja tal on 15 kilo ylekaalu. Ta pikad tumedad juuksed on kammide ja harjade vastu tõrkuv mäsu. Ta riietuse kohta võib öelda lohakas ja hooletu.

Ta tahab kogu aeg rääkida.

Siin onnis on meid hulgake – kaksteist või neliteist. See on üks väga suvaline lõunaseltskond Uus Mehhiko mägede jalamil yhe linnakese juures.

Toit on maitsev.

Seda syyes istume põrandal.

Me kõik näeme välja nagu hipid.

Kui ma veoka pera peal maja poole sõitsin, sadas natuke kevadist lund. See oli pisut kärsitu ja ei hakanud kokku, ja veidi aja pärast vaatasin maja ees ilusat loojangut ja mängisin kahe kassipoja ja kõutsiga ja imestasin kui suur see Uus Mehhiko on. Majas on kõik väga lihtne, loomulik, ja mahe, välja arvatud tydruk. Ta sekkub kõigesse, mida me räägime. Need pole eriti olulised jutud, kuid tasapisi hakkab see natuke närvidele käima. Me kõik oleme temaga väga kannatlikud. Ta räägib väga aeglaselt, häbelikult ja komistades. Ta mõjub nagu taandarenguga laps.

Ja ta räägib sellistest asjadest:

1. Me kõik peaksime oma riided tegema erilisest mererohust, mis kasvab piki Kalifornia rannikut. Tal on väljas Volkswageni bussis mererohuriiete jooniseid täis märkmik. Pärast sööki toob ta selle ära. Ta kolm last magavad bussis. Ta ei söö kunagi liha, aga teeb selle lõuna puhul erandi. Nad on väga väsinud.

(Pärast tuli välja, et ükski majaline polnud teda enne näinud. Ta lihtsalt tuli ja astus sisse. Võibolla tundis ta valmiva söögi lõhna ja mõtles, et siin oleks hea natukeseks parkida ja veidi syya otsida.)

2. Me võtame mererohuriietega teenitud meeletud kasumid, sest igayks hakkab neid tahtma, Dennis Hopper, ta elab Taoses, ja lihtsalt igayks, võibolla Frank Zappa ka ja Carole King, ja ostame mäetipu, kus inimesed saavad elada rahu ja üksmeeles koos suure kuldse teleskoobiga. Ta teab yhte sellist mäge ja see on suht odav ka. Selle saaks kätte mõnesaja tuhande mererohuriietega teenitud dollari eest.

(Ta jutt ei huvita eriti kedagi, see on ysna tuttav tekst, mida ikka kuuleb tegelastelt, kes on liiga suurest narkopanemisest soodaks läinud või lihtsalt harrastanud elustiili, mis on tegelikkusest liiga võõrandunud, aga keegi peaks talt midagi teleskoobi kohta kysima ja kysitaksegi, aga...)

3. Selleks ajaks on ta juba teemat vahetanud ja suure kuldse teleskoobi tulevik on tugeva kysimärgi all.

(Võtan veel natuke syya.)

4. “Teate, mis?”, ytleb ta äkki, olles just rääkinud meile pika loo võimalusest ehitada paate, mis on vanaaegsete vedurite moodi, noh, nagu need mida vesternides näidatakse ja saata need tõelistel neljarattalistel rongidel Kalifornia rannikule, kus nad oleksid meie mererohu butiikide juurde ankurdatuna kaunid, “ma olen vist liiga kaua selles Volkswageni bussis olnud.”

Sügisene forellide kokkutulek

Käes on aeg kalale minna...

Montanas on taas oktoober ja ma olen ära olnud, Jaapanis ja mujal, aga nüüd olen ma jälle Kaljumäestikust tagasi. Seda kirjutades mõtlen taas sellele sõnale. Ma usun, et see on suguluses sõnaga “vihm”. Neis on nii palju ühist. Kui vihmaseks algab, hakkab pihta see ikka ja jälle korduv protsess, mis võib kesta minuteid, tunde või päevi.

Selle sügise kalapüügi tarvis läheb mul vaja uut püügiluba, kunstputukaid ja koonusnööre, niisiis lähen kalatarvete poodi, et end kalamehena uuendada.

Ma armastan kalatarvete poode.

Need on lapsepõlveromantika katedraalid, sest veetsin tuhandeid tunde, jumaldades kõiki neid erinevaid ritvu ja latte, mis mu kujutluses religioonina teed näitasid püügivalmis jõgede ja järvede juurde, kus ma selle maailma viimase veetilgani läbi õngitseksin.

Järgmisel päeval sätin end kalaleminekuks valmis. Valin välja 2,3-meetrise ridva, millega allikojas õnne katsuda. Võtan kalamehesaapad ja vesti välja. Kaalun, millised kunstputukad endaga kaasa võtta. Mu jaapanlannast naine jälgib hoolikalt, aga nagu muuseas neid ilmse õhinaga sooritatud ettevalmistusi.

Kui olen minekuvalmis, aeg kalale minna, ütleb ta: “Ära salvrätte unusta”.

“Mida?” küsin jahmunult, sest olen üle veerand sajandi kalapüügiga tegelenud ja salvrätid pole selles veel kaasa teinud.

“Võta salvrätte kaasa.”

“Mida?”

Olen päris kindlasti kaitseseisundis, üritades kuidagi seda kalastamise uhiuut ilmingut mõista. Midagi seesugust pole mulle kunagi varem pähe tulnud.

“Sa võid aevastada.”

Ma kaalun seda. Tal on õigus.

Karpkalade pühamu

Shibuyas suletakse reede õhtul baare ja tuhandeid inimesi voolab tänavale nagu õnnelikku purjus hambapastat, naerdes ja jaapani keeles vadistades. Hõivatud taksodest koormatud liiklus venib. Teadagi on Shibuyas reede või laupäeva õhtul taksot väga raske saada. Mõnikord on see pea võimatu, ainult saatuse käsi ja jumalate otsene sekkumine võivad sulle takso hankida.

Seisan seal Shibuyas keset tohutut jaapani rahvamassi. Ma ei kibebe koju, sest olen ükski. Kui ma koju jõuan, ootab mind hotellitoas tühi voodi nagu sild üksildasse ja eraldatud unne.

Nii ma seal siis seisan, rahumeelne nagu banaan, sest just sihukesena ma selles jaapani summas paistan. Iga takso, mis minust vaevu-vaevu edenevas liikluses möödub, on juba täis. Näen eespool tühje taksosid, aga need peatatakse ilmumise hetkel.

Mul on sellest ükskõik.

Ma ei lähe ju kuhugi tähtsasse kohta; mitte nagu kõik need noored jaapani armastajad mu ümber, kes on teel rõõmsa joobnud keppimise poole.

Las nad saavad need taksod.

See on minu õnnistus neile.

Olen isegi kord noor olnud.

Siis märkan tühja taksot enda suunas sõitmas ja mingil veidral põhjusel vaatavad kõik armastajad eemale ja ma tõstan automaatselt taksole viipamiseks käe. Tegelikult ma seda taksot ju ei taha. Tegin seda alateadlikust harjumusest. Ma pole selle peal väljas, et kellegi taksot ära näpata.

Kui keegi nii tunneb, siis järgneb sellele loomulikult takso peatumine ja ma kobingi peale. Lahkus saab ka kunagi otsa. See on eratakso, sest selle sisekujundus peegeldab autojuhi isikupära ja väljendab erialast uhkust, mida takso omamine temas tekitab.

Ütlen taksojuhile jaapani keeles, kuhu sõita ja me hakkame liikuma. Kuna olen takso peatumisest ikka veel hämmeldunud, läheb mitu minutit enne kui auto sisemus mulle päriselt kohale jõuab. Sisse istudes näen, et see takso on isegi erataksode isikupära arvesse võttes silmatorkavalt ebaharilik.

Siis, nagu öeldakse, koidab mulle viimaks, kus ma keset Shibuya baaride sulgemisaja liiklust tegelikult olen. Ma pole taksos. Ma olen karpkalade pühamus. Takso on karpkalu kujutavaid pilte, fotosid ja isegi maale pungil täis. Taga on kaks kuldraamis maali, kumbki ühe ukse juures.

Kõikjal taksos ujuvad karpkalad.

“Karp”, ütlen juhile inglise keeles, lootes, et see talle midagi tähendab.

Ma ei tea, kuidas karpkala jaapani keeles on.

“Hai”, vastab ta. See mis tähendab jaapani keeles jah. Selle peale tekib

mul tunne, et ta teab igas maailma keeles karpkala tähendavat sõna, isegi eskimo keeles, kuigi neil pole karpkalu, ainult jäämäed ja muu taoline. Talle tõesti meeldivad karpkalad.

Vaatlen teda hoolikalt. Ta on rõõmus ja lustakas mees.

Mulle meenub, et karpkala tähendab jaapanlastele õnne ja ma olen karpkalade pühamus, mis jaapani armuliikluses siia-sinna sõidab. Kõik klapib. Kõikjal meie ümber näen naudingut ja kire poole teel olevaid noori armastajaid. Me ujume nende keskel nagu hea õnn.

Jaapani kalmaaripüüdjad magavad

Jaapani kalmaaripüüdjad magavad ja ma mõtlesin nende magamise peale, seepärast unustasingi täna pudeli kaasa võtta.

Eile öösel kell üks, enne kui magama jäin, nägin neid kalmaare püüdmast. Nende paatidest, mis taamal Vaikse ookeani peal ankrus seisid, särasid tuled. Nad kasutasid valgust kalmaaride ligimeelitamiseks. Neli jaapani kalmaaripüüdjate paati olid paigutatud täiuslikult nagu taevatähed. Nad moodustasid omaette tähtkuju. Sellepärast ma pudeli unustasingi.

Ma mõtlesin sellest, kuidas nad koidikuni õngitsevad ja enne uinumist võib-olla paar klaasikest joovad. Magavate jaapani kalurite asemel oleksin pidanud hoopis pudelile mõtlema.

Kuu aja eest tõin pudeli Jaapanisse. Pudeli ajalugu on omamoodi huvitav. Mõni nädal enne seda, kui pidin San Franciscost Jaapanisse lendama, istusime sõpradega ühel õhtul baaris ja meile tuli mõtte kirjutada lühikesi sõnumeid ja panna need pudelisse, mille ma endaga Jaapanisse võtaksin ja merre heidaksin.

Baarimees, mu hea sõber tõi tugeva tühja pudeli, mille eelmine asukas oli olnud Drambuie liköör, ja me hakkasime sõnumeid kirjutama, ilma, et oleksime neid üksteisele näidanud. Sedamööda, kuidas igaüks kirjakese lõpetas ja selle sisu enda teada jättes pudelisse pistis, kogunes sinna paari tunni jooksul kolmkümmend viis kuni nelikümmend sõnumit. Need olid nagu läbilõige ameerika baaris veedetud õhtust.

Mu baarimehest sõber korkis pudeli kinni ja pitseeris selle eriti tugeva vahaga, mis tal kaasas oli, sest juhtumisi on ta ka kalligraaf. Ta allkirjastab pitsiriga neid imekauneid sõnu, mida ta loob. Ta pitseeris pudeli tõesti asjatundlikult kinni.

Purjus ja rahul, viisin pudeli koju. Paar nädalat hiljem võtsin selle merre heitmiseks Jaapanisse kaasa. Pudeli triiviks hoovusega kaasa, võib-olla jõuaks isegi Ameerikasse tagasi, kus see kolm sajandit hiljem leituna meedias palju kõmu tekitaks, või puruneks see lihtsalt vastu California

kaljut, klaasikillud vajuksid merepõhja, vallapääsenud sõnumid hõljuksid natuke ringi, kuni need tõusuvee prahi eristamatu osana nimetult randa uhutakse ja saatuse hoolde jäetakse. Siia maani oli kõik hästi läinud, ainult et unustasin hommikul pudeli kaasa võtta, sest mu mõttes olid jaapani kalmaaripüüdjad. Väljusin oma Ajiro korterist sõpradega, kes olid paadi üürinud, et saaksime pudeli kaugemale merele viia, vette heita ja siis veidike õngitseda.

Pudeli lugu meeldis mu jaapani sõpradele, kes ootasid kannatamatult, et selle teekonnas osaleda. Kui kai ääres ootava paadi juurde jõudsimel, küsisid nad, kus pudel on.

Pidin üllatunud ilmel tunnistama, et olin selle unustanud, aga kui päris aus olla, siis oli pudel uinunud jaapani kalmaaripüüdjate juures. See seisis nende voodite kõrval laual, oodates öö saabumist ja et ma nende tähtkujuga ühineksin.

Pohmakas kui rahvakunst

Jim Harrisonile

Eile oli mul siin Tokyos nii piinarikas ja nii kurnav pohmakas, et võisin sellest mõelda vaid kui grotesksest rahvakunstist. Sellega äritsesid kaubitsejad, kellest te kuuldagi ei taha.

Tavaliselt variseb isegi ränk pohmell päikeseloojanguks põrmu. See kõneleb nagu madu. Aga see pohmell ei mõelnudki ära surra. See moondus rahvakunstiks, mis koosnes mu kesknärvisüsteemist, kõhust ja neist pisikestest kujutlusvõime jätkudest, mida enda ajuks kutsun.

Rahvakunst tuli mitmel kujul: väikesed haisvad viletsalt nikerdatud nukud, eemaletõukavad roostes õllepurkidest ja söest tehtud räpased nipsasjad, maalid, mis kujutavad alligaatorisitta soisel puukoorel ja *last but not least*, kirjud pärismaised särgid, mis on kootud laipade aluspesust, mille on neilt ära tõmmanud albiinodest hauaröövlid, kes vaid täiskuuöödel haudu röövida saavad.

Nad töötavad kõige rohkem kaheteistkümmel ööl aastas ja ülejäänud ajal ootab neid töötus. Nad passivad kodus ja vahivad palju telekat.

Reklaamipausi ajal peksavad nad oma naisi.

Teisisõnu, ma ei taha enam elu sees eilset päeva uuesti läbi elada. Kui pohmakas lõpuks möödus, olid rahvakunstiga kaubitsejad haihtunud ja oma veidra ja kahtlase kauba endaga kaasa viinud. Nad võtsid ka mu kehast viimasegi tunderaasu, jättes vaid abstraktse kriitvalge teadmise, et ma hingan ikka veel.

Õigus, Jim?

Lumemõrsja loss

...See, mis siit puudub, on tähtsam kui see, mis tulemas on, sest mida pole, on “Lumemõrsja lossi”, jaapani erootilise filmi lõpp. See oli kirjeldamatult meeleline film. Pärast mõne stseeni vaatamist läks mul kõvaks nagu teismelisel poisil. See oli palav ja püsimatut, võbelev nagu kõrbekuumus.

Näitlejannad olid ülimalt ilu, graatsia ja naudingut kehastused. Nende tegevus muutus järk-järgult üha keerukamaks ja loomingulisemaks. Mu erektsiooni pinget oli tõusnud punkti, kus see oleks mu peaaegu tahapoole, tagaistujale täpselt süle paisanud.

Mu pea käis seksist ringi nagu veekeeris troopilises meres ja mu mõistus tuli ja läks nagu kinni ja valla tuhisev tulikum uks.

Film arenes üha keerulisema ja kirevama seksi sügavustesse, kulgedes järjest lähemale kõige meeletumale seksuaalsele kogemusele, mida olen kunagi näinud või üldse ette kujutanud. Kogu mu eelnev seksikogemus hakkas selle kõrval paistma nii, nagu oleksin oma elu veetnud raamatupidajana väikeses tellise- ja hiirelõksufirmas, mis asub nii kõledas ja igavas linnakeses, et sellel polnud isegi nime. Linnaelanikud olid linna nimetamist üle saja aasta edasi lükanud.

“Järgmisel aastal peame linnale nime panema,” ütlesid nad selle peale ikka, ja täpselt nii oleks mu varasem armuelu tundunud, võrreldes sellega, kuidas film lõppema pidi.

Filmi lõpuni oli jäänud üheksa minutit. Mäletasin seda kassaaknal olnud kavalt. Filmi pidi 7.09 lõppema ja kinosaali kell näitas 7.00. Vähem kui kümne minuti pärast pidi mu iganenud suguelu täiesti minevikuks muutuma.

Mu silme ees toimuv naiste armuihaline asjatamine hakkas nüüd juba kinosaali istmeid auruks muutma. See, kuidas sensuaalsus mu istme aurustas, oli huvitav kogemus ja nauditav tundmus.

Siis juhtus midagi, mis sundis mind püsti tõusma ja fuajeesse minema. See oli üks tohutult tähtis asjaajamine. Selle pidi ära tegema. See oli eiramatu. Selle koha peal läksid asjad vähe keeruliseks, sest kõik pole selge.

Vahest tõusin ja läksin endale üht külma jooki tooma, sest ma arvasin, et mul on küllalt aega, et see osta ja enne viimast seksistseeni saali tagasi jõuda, aga see võis ka hoopis midagi muud olla, mis mind saalist välja meelitas.

Ehk pidin ma tualetti minema või pidin kellelegi väga tähtsa kirja üle andma ja olime kino fuajeese kohtumise kokku leppinud ja filmi alguses polnud mul aimugi, et lõpuks pidi see mulle kõigi aegade fantastilisema seksistseeni ilmutama.

Mis iganes see oli, mis ma seal fuajeese tegema pidin, tegin selle ära, ja

kiirustasin saali tagasi, et näha eesriide langemist filmi lõpukaadrile, mis kujutas päikeseloojangul lossi ümber tiirlevaid vareseid.

Süttisid vaheajatuled ja saal oli oimetuid mehi täis. Mõned neist lebasid vahekäikudes. Kõikidel meestel oli õnnis ilme näol, nagu oleks Naudinguingel neid puudutanud, sel ajal kui mina tegin seda, mida ma tegin.

See oli õhtu viimane seanss, aga õnneks võis seda veel järgmisel päeval näha. Läksin koju põrgulikult masendunud meeleolus. Öö möödus kui jääkülma vee aeglane tilkumine kogu une püsinud põletavale ereksioonile. See oli piinavalt valus seisund.

Kavas oli kirjas, et esimene "Lumemõrsja lossi" seanss algab 12.01.

Hommik venis nagu jääkuubikus tantsida üritav pärdik.

Kui ma kolmveerand kaksteist kino juurde jõudsin, oli see haihtunud.

Sellest polnud jälgegi. Selle asemel oli väike park, kus mängisid lapsed ja pinkidel istuvad vanurid lugesid.

Ma üritasin inimestelt kino kohta midagi teada saada, aga keegi ei osanud inglise keelt. Kui ma viimaks ühe inglise keele rääkija leidsin, ütles ta mulle vabandavalt, et ta on turist Osakast, kes on esimest korda Tokyos, ega tea kinost midagi, aga park on kaunis. Talle meeldis see park, sest seal oli nii palju puid.

Hiljem kohtusin inimestega, kes teadsid jaapani filmidest palju. Pärisin neilt "Lumemõrsja lossi" kohta. Nad polnud seda nime varem kuulnud ja kas ma olin kindel, et see on õige pealkiri?

Jah, ma olin kindel. Võis olla vaid üks "Lumemõrsja loss". Neil oli kahju, et nad mind aidata ei saanud. Nii et palun väga: kõik on siin, välja arvatud see, mida pole.

Tema tänusõnade muutmatu kurbus

Ta ei põgene. Ma ei lase tal põgeneda. Ma ei taha, et ta igaveseks kaoks, sest ausalt, ma olen üks vähestest inimestest sel planeedil, kes temast hoolib peale ta sõprade ja perekonna, kui neid on. Olen ainus ameeriklane USA 218 miljoni elaniku hulgast, kes tast hoolib. Keegi Nõukogude Liidust ja Hiinast ja Norrast ja Prantsusmaalt ei hooli ...või kogu Aafrika kontinendilt.

Ootasin Harajuku jaamas Yamamote liinirongi, et koju Shinjokusse saada. Platvorm avanes haljendavale mäekyljele: sygavroheline rohi paljude põõsaste ja puudega, nagu need ilusad vaated siin Tokyos on. Ma

ei märganud teda samal platvormil rongi ootamas, kuigi kindlasti oli ta siin, võibolla seisis lausa mu kõrval ja seepärast ma seda lugu kirjutangi. Yamamote rong tuli.

See on roheline, aga mitte kiiskav, peaaegu troopiline, nagu mägi jaama juures. Rong on kuidagi metallselt kulunud. Rong on pleekinud nagu vanamehe unenäod kaugetest kevadetest, mil ta võibolla isegi noor oli ja kõik mis siis tal ees seisis, on nyüd möödas.

Me läksime rongi.

Kõik istmed olid kinni ja meil tuli seista ja siis märkasin ma teda enda kõrval seismas, sest ta oli jaapani naise kohta pikk, võibolla meeter seitsekymmend. Ta seljas oli lihtne valge kleit ja ta ymber hõljus mingi rahuliku, peaaegu pyhaliku kurbuse tunne. Ta pikkus ja kurbus hõivasid mu tähelepanu ja see kuus või seitse minutit, mis rongil Shinjukusse jõudmiseks kulub, valdas ta täielikult mu meeli ja asub neis praegugi pidevalt, nagu need sõnad tunnistavad.

Järgmises peatuses tõusis mu ees istuv mees pysti ja koht jäi tyhjaks. Tundsin, kuidas ta mu istumist ootab, aga ma ei istunud. Seisin seal ja ootasin, et tema istuks. Meie lähedal ei seisnud kedagi, seega oli selge, et loovutasin koha talle. Mõtlesin: *Palun istu. Ma tahaks, et sa istet võtaks.* Ta seisis mu kõrval edasi, vaheldes tyhja kohta.

Ma olin just kohale näitamas ja ytlemas “*dozo*”, see tähendab palun, kui tyhja koha kõrval istuv mees end nihutas, sinna istus ja siis talle oma endist kohta pakkus ja ta istus sinna, aga enne pöördus minu poole ja ytles mulle inglise keeles “*tānan teid*”. Kõik see alates minu ees oleva istme vabanemisest kuni naise sinna kõrvale istumiseni kestis umbes kakskymmend sekundit.

See väike keerukas eluballett hakkas mu meeltes helisema nagu Vaikse Ookeani põhja vajunud kell suure maavärina ajal, mis teeb ookeanipõhja lõhesid, põhjustades hiidlaine mis jõuab lähima kaldani, võibolla tuhandete miilide kaugusele: Indiasse.

Kell helises tema tänusõnade muutmatust kurbusest. Ma polnud kunagi varem kuulnud kaht sõna nii kurvalt öeldavat. Kuigi maavärina esmane vapustus on möödas, olen ma ikka selle sadade järellainete meelevallas. *Tānan teid, tānan teid tānan teid tānan teid tānan teid tānan teid tānan teid* pärast ikka ja jälle mu meele vapustamist *tānan teid tānan teid tānan teid tānan teid tānan teid tānan teid*.

Ma vaatasin ta istumist mõned Shinjukuni jäänud minutid. Ta võttis välja raamatu ja hakkas lugema. Ma ei näinud, mis raamat see oli. Ei tea, kas filosoofia või odav sopakas. Mul pole ta mõistuse kvaliteedist aimugi, aga see lugemine lasi mul teda häirimatult silmitseda.

Ta ei vaadanud kordagi raamatust yles.

Tal oli seljas lihtne valge kleit, vist mitte liiga kallis. See oli vist isegi odav. Lõige oli lihtne ja materjal tagasihoidlik. Kleit polnud moodsalt lihtne. See oli lihtsalt lame.

Jalas olid tal väga odavad valgest plastikust kingad, mis nägid välja, nagu oleksid nad kingapoe allahindluse korvist.

Jalas olid tal luitunudroosad sokid. Need kurvastasid mind. Ma pole varem kunagi sokipaari vaadates kurvastanud, aga need sokid kurvastasid mind väga, kuigi see kurbus oli ainult miljonidik tema tänusõnade kurbusest. Võrreldes ta tänusõnadega olid need sokid mu elu õnnelikem päev.

Ta ainus ehe oli väike punasest plastmassist sõrmus. Selliseid leiab vist igasugu paukkommi-pakkidest.

Tal pidi olema käekott, kust raamat välja võtta, sest kui ta istus, polnud tal raamatut käes ja ta kleidil polnud taskuid, kuid mulle ei meenu sellest käekotist midagi. Võibolla oli see mu vastuvõtlikkuse piir.

Igal elusolendil on omad piirid.

Ta käekott jäi väljapoole minu elu piire.

Ta välimusest ja vanusest: nagu ma juba ytlesin, oli ta pikkus umbes meeter seitsekymmend, jaapani naise kohta pikk ja ta oli noor ja kurb. Ta võis olla kõikjal 18 ja 32 vahel. Jaapanlannade vanust on raske määrata.

Ta oli noor ja kurb, minemas eiteakuhu, ikka istumas seal rongis ja raamatut lugemas, kui ma Shinjokus maha läksin, tema tänusõnad mu meeltes tontlikult igavesti helisemas.

Et tuul seda kõike ära ei puhuks (1982)

Katkend romaanist, tlk. LS

Lapsena huvitas teiste laste surm mind väga. Polnud kahtlustki, et olin üks morbiidne põnn ja kui teised lapsed surid, puhus see mu koolnuvaatlusliku fantaasia alati lõkkele. /---/ Mind vaimustasid surnud lapsed ja nende hukkumise järellugu. See kõik algas vist 1940 kui me kolisime korterisse, mis kuulus matusebyroo juurde.

Korter oli kunagi olnud surnukuuri tegutsev osa. Ma ei tea täpselt, milline osa, aga väikse lisateenistuse saamiseks oli surnumatja selle ruumi välja yyrinud ja 1940 aasta hiliskevadel me seal mõne kuu elasime.

Mul oli tavaks hommikuti yles tõusta ja aknast matuseid vaadata. Mul tuli tooli peal seista, sest olin viie-aastane ja tahtsin hästi näha.

Mul oleks nagu meeles, et nad pidasid mõnesid matuseid vara hommikul, sest korteris magasid sel ajal veel kõik ja mul oli pidžaama seljas.

Et matustele pääseda, pidin aknakatte yles lykkama. See oli minu oskusi arvestades ysna raske, aga kuidagi tulin ikkagi toime ja siis tirisin tooli kohale ja seisin sellel ja vaatasin matuseid.

Me kolisime sinna korterisse hilisel pealelõunal ja järgmisel hommikul, sellal kui kõik veel magasid, tõusin ma yles ja uitasin eestuppa. Ma piilusin uniselt aknakatte alla ja seal oli mu esimene matus, suur nagu surm. Surnuvanker oli pargitud umbes 10 meetri kaugusele. Kas kujutate ette, kui suur see surnuvanker tundus? Umbkaudu selline, nagu surnuvanker viie-aastase jaoks. See tundus sama suur, kui kino, mille nad on mingil väga veidral põhjusel mustaks võõbanud.

Siis ma läksingi esimest korda ja tõin tooli ja sain aknakatte peale pikka pusimist yles lykatud ja panin tooli väga heale matusevaatamise kohale ja ronisin selle otsa.

Tegin kõike seda väga tasa, sest ma ei tahtnud majas kedagi äratada. Suurtele meeldib ikka laste tegemisi katkestada, ykskõik mis nad ka teevad, välja arvatud muidugi siis, kui see on miski, mis lapsele ei meeldi. Kui see lapsele ei meeldi, sunnivad suured teda seda igavesti tegema, aga kui see lapsele meeldib...

Surnuvanker oli lilli täis.

Surnuvankris oli nii palju lilli, et sealt saadik on lilled mind ikka ebalema pannud. Mulle meeldivad lilled, aga vahel on nende seltsis kuidagi rahutu olla. Ma ei lase sel tundel end kunagi juhtima hakata, aga nii on see olnud tollest 1940. aasta hommikust saadik, kui ma oma esimest matust vaatasin.

Mõnda aega seisis surnuvanker kõigi oma lilledega niisama omaette seal, kui mitte arvestada kahte musta riidetatud meest, kes ei paistnud

kiirustavat, vaid lihtsalt ootavat. Nad oleks peaaegu ise ka võinud lilled olla: mingid mustad nartsissid.

Yks neist suitsetas sigaretti. Ta oli selle nii lyhikeseks tõmmanud, et koni tundus kohe ta kätt süytavat. Teine muudkui silitas pikki ja väga musti vuntse, mis tundusid olevat surnuvankrilt otse tema näkku karanud, aga teda ei paistnud see häirivat.

Te tahate ehk teada, kust ma teadsin, et ma vaatan matuseid, kui ma olin kõigest viie aastane ja polnud kunagi midagi sellist näinud. Vastus on väga lihtne: ma nägin neid just nädala eest kinos ja sain seosest ise aru.

Varsti läksid kaks surnuvankri juures ootavat meest matusebyroosse ja inimesed hakkasid välja tulema. Kõik olid väga synged ja liikusid vastavalt. Nad tundusid olevat aegluubis. Kuigi olin toolil seistes neile väga lähedal, oli raske kuulda, mida nad ytlesid.

Asi läks väga huvitavaks.

Suutsin vaevalt ära oodata, mis järgmiseks juhtuma hakkab.

Kaks meest mustas tulid tagasi koos teiste meestega, kes kandsid kirstu. Nad panid selle surnuvankri tagaotsale. Tegelikult pidid nad seda lillede rohkuse pärast isegi suruma, aga kuidagi said nad toime ja istusid eesistmele, kus sõidavad elavad.

Leinajad läksid väga a e g l a s e l t ja hakkasid pargitud autodesse ronima. Kõigil autodel oli tuuleklaasil yhesõnalised märgid, aga ma ei teadnud, mis see sõna tähendas. Läks veel aastaid, enne kui aru sain.

Ysna varsti olid kõik läinud ja tänav oli nende lahkumise leinas väga vaikne. Esimene, mis ma pärast nende minekut kuulsin, oli akna juures laulev lind.

Tulin toolilt maha ja läksin tagasi voodisse. Lamasin seal lage vahtides ja äsja nähtut seedides. Jäin voodisse kuni kõik teised yles tõusid.

Kui kuulsin neid köögis ringi liikumas, tõusin yles ja läksin sinna. Nad olid alles unised ja tegid väikse kohvi, et alustada veel yhe päeva sõda.

Nad kysisid, kas ma magasin hästi.

Millegipärast jäin juurdlema nende kysimuse yle, mis tegelikult vastust ei nõudnudki. Ma oleks võinud lihtsalt midagi öelda ja see oleks sobinud, aga mina seisin seal sygavalt mõttesse vajununa.

Nad jätkasid oma toimetusi ja unustasid oma kysimuse kohe. Inimesi yldiselt ei huvita, kas viieaastane magasin hästi ja siin oli sama.

„Jah, muidugi,“ ytlesin lõpuks.

„Mis muidugi,“ kysisid nemad.

„Ma magasin öösel hästi.“

„Ahah,“ ytlesid nad mind uudishimulikult silmitsedes, sest nad olid oma kysimuse unustanud. Suured teevad seda laste puhul ikka.

Igatahes tõusin ma sealtsaadik vara yles ja vaatasin matuseid. Muidugi polnud matuseid igal hommikul ja nende puudumine pani valmistas

pettumuse. Läksin tagasi voodisse ja lootsin, et järgmisel hommikul matus ikka tuleb.

Päeviti toimus teisi matuseid, aga mind need eriti ei huvitanud.

Olin just hommikuste matuste laps.

Esimese kahe nädala jooksul, kui ma seda tegin, magasid korteris kõik. Siis yhel hommikul tõusis keegi vara ja leidis mu eestois toolil seismas, pidžaama seljas ja aknast matust vaatamas.

Nad tulid tasakesi mu selja taha ja vaatasid seda, mida ma niivõrd syvenenult jälgin, et ei kuulnud nende tulekutki.

See oli vist ysna imelik vaatepilt.

„Mis sa siin teed”, kysisid nad, kuid nad nägid ju isegi, mis ma teen, nii et mõnes mõttes oli see raisatud kysimus.

„Vaatan aknast välja,” ytlesin mina.

„Vaatad aknast välja matust. Sa oled imelik laps.”

Selles oli neil tuline õigus.

Nad ytlesid, et tahavad muga hiljem tõsiselt vestelda, aga nad unustasid ja nii seda tõsist vestlust ei toimunudki.

Surnumatjal oli naine ja pisike tytar. Nad elasid matusebyroos koos surnutega. Tytar oli minust aasta vanem. Ta oli kuuene ja tal olid väga kylmad käed. Kyllap matusebyroos elamine andis kylmad käed.

Ma nuputasin, milline ta elu seal olla võis, kui surnud morni tuulena tulid ja läksid. Kui me mängisime, siis ikka väljas. Ma ei kysinud, kas ta tahab minu juurde mängima tulla, sest kartsin, et siis kutsub ta mind enda juurde ka. Kord kysisin ma, kas ta ei karda majas olevaid surnuid.

„Mispärast?” ytles ta. „Nad on surnud. Nad ei tee kellelegi häda.”

See oli tema vaateviis, aga mina mõtlesin teisiti.

/---/

Järgmisel hommikul oli mu matusevaatleja-rahulduseks surnud lapse matus.

Oli valge ja vara ja mina seisin oma toolil.

Matus avanes nagu lille kroonlehed mille viimne õis oli matusebyroo uksest välja tulev väike kirst mis oli teel surnuvankrile ja sellesse viimsesse kohta, kuhu surnuvanker ta viib ja tyhjuna tagasi tuleb ja laps ei vaja enam oma lelusid.

Muidugi ei teadnud ma enne kirstu välja toomist, et see on lapse matus. Peale yhe korra ei teadnud ma kunagi, keda maetakse. Ma ei saanud kuidagi teada, kas see on mees või naine, noor, vana või vahepealne inimene, kes oli õnnetuks saanud.

Kirstud olid alati suletud ja ma ei teadnud nende sisu spetsiifilist laadi. Ma teadsin ainult seda, et keegi surnu on seal sees.

Niisis olin ma rabatud, kui väike pruun kirst välja tuli. See vajas ainult kahte kandjat. Nad kandsid kirstu, nagu oleks see surmasulg. Ma tundsin end äkki väga sandisti, sest kirst oli minu suurune. Ma ei teadnud, kas

seal sees on väike surnud poiss või väike surnud tydruk. Ma tean, et see võib kõlada jubedalt, aga ma peaaegu soovisin, et seal sees oleks väike surnud tydruk, sest väike surnud poiss oleks mulle endale liiga lähedal olnud.

Kui lapse matuse kogu mõju oli end ebaterveks uudishimuks ja piasjade huviks moondanud, vaatasin ma ringi, otsides leinavaid lapsi kes olid minu vanused ja kirstu suurused. Neid polnud yhtegi. Seal polnud ainsatki last.

See tundus mulle väga imelik. Kas sel lapsel polnud yhtegi sõpra? Jumal, vaene laps, mõtlesin ma, mitte yhtegi sõpra. Ma kujutasin mänguselisteta last ette kyll. Läbi minu käis kaks kylmavärinat. Esiteks selle pärast, et laps oli surnud ja teiseks, et tal polnud sõpru.

Seal oli umbes kolmkymmend inimest, kes vaatasid väikest lilledega ehitud kirstu põgusal reisil surnuvankrile, mis kaotas viimase võimaluse, et sel lapsel kunagi mõni sõber oleks.

Äkki hakkas mul väga kurb, sest laps polnud kunagi saanud peitust ja trihvaid ja keerukuju mängida. Laps oli mänginud ainult omaette-mänge nagu nukumäng või väiksed mängud karpide sees, kus on käes hoitavad loomapead koos kahe tyhja auguga, kus peaksid olema silmad ja siis veeretad kahte hõbedast kuuli aina ringi ja ringi nii kaua, kuni tundub, et sa lähed enne hulluks, kui sel loomal mõni silm paika läheb, või käis see laps yksildastel kolmrattasõitudel, mis möödusid teistest koos mängivatest lastest, kes seda surnud põnni mängu ei võtnud.

Ma ei teadnud tookord, mis asi saatus on, aga kui oleksin teadnud, poleks ma selle lapse saatust tahtnud ka isegi mitte kogu Hiina tee eest, 1940 räägiti ikka nii, aga 1979 pole seda enam eriti kuulda. Kui sa praegu ytleksid “isegi mitte kogu Hiina tee eest”, siis kergitataks kulme, aga tookord tähendas see midagi. Sa suhtlesid.

Ma olin lapsleinajate puudumisest tõesti vapustatud. Ma lubasin endale, et olen inimeste, eriti laste vastu lahkem. Ma alustan juba selsamal päeval, pannes mängu kogu jõu, et leida palju uusi sõpru ja uuendada ning kindlustada vanu sõprusi.

Mitte mingil juhul ei taha ma lõpetada nagu see vaene abitu laps, kelle matusel olid ainult täiskasvanud. Täna olen surnumatja tytrega nii sõbralik, kui saan.

Ma võin tal isegi...ma võin tal isegi käest kinni võtta. Kõige hullem oleks see, kui ma sureks ja ta ei tuleks mu matusele. See oleks see viimne löök. Kahju et polnud talv, et ma oleks kindaid kanda saanud. Ei, ma ei tohi nii mõelda. Ma lubasin endale, et talun kuidagi ta käte hoidmist, niiet ta ikka tuleb mu matusele.

Nad panid väikse kirstu surnuvankri tagumisse otsa ja asetasi selle ymber pärjad ja buketid, mis tundusid selle yleni endasse neelavat. Kui sa

olid elus ja mängisid trihvaaad, siis oleks tolle surnuvankri tagaosa päris hea peidupaik olnud. Keegi poleks sind nende lillede seast leidnud.

/---/ Mõni kuu hiljem kolisime me jälle ja ma ei näinud surnumatja tytart enam kunagi. Ilmselt kasvas ta suureks, läks kolledžisse ja abiellus, sai lapsi jne. Võibolla läksid tal isegi käed soojaks.